

Rozhovor s Jaroslavem Hromasem, dlouholetým ředitelem Správy jeskyní ČR

Karel Drbal

Ředitel Správy jeskyní ČR Milan Jan Půček při svém nástupu do funkce zavedl mj. také institut udílení cen Správy jeskyní ČR za mimořádné zásluhy o jeskyně. Jako první tuto cenu převzal dne 28. srpna 2025 při slavnostním ceremoniálu v Domě přírody Moravského krasu z rukou ministra životního prostředí Petra Hladíka emeritní ředitel Správy jeskyní ČR Jaroslav Hromas. Při této příležitosti jej vyzpovídal jeho dlouholetý spolupracovník a osobní přítel Karel Drbal.

Začneme rozhovor zlehka. Víme, že jsi v převratných dobách zakládal Český ústav ochrany přírody, poté jsi řídil Agenturu ochrany přírody a krajiny ČR, ale pro mnohé jsi především jeskyňář a u toho zůstaneme. Měl jsi sám nějaký jeskyňářský vzor a co Tě vlastně přivedlo k celoživotnímu zájmu o jeskyně?

Náhoda, jak už to asi bývá nejčastěji. Ve dvaceti letech jsem se začal zajímat o nerosty. Městská stanice mladých turistů v Praze, kterou tehdy „ovládali“ bývalí vůdci ze zakázaného Junáka, pořádala sérii přednášek o geologii s exkurzemi do pražského okolí. Tak se stalo, že první dubnovou neděli roku 1955 jsem stanul na návrší Zlatého koně u Koněprus. Vladimír Stárka zvaný Wabi otevřel železný poklop v zemi a pod ním zel asi dvacetimetrový komín s rezavými zablácenými žebříky do Hlavního domu nedávno objevených Koněpruských jeskyní. Já se v té době bál výšek, ale tady jsem zjistil, že tma mě toho zbavuje. Tak jsem poznal svého prvního učitele a vzor. Zkušený skautský vůdce ze Spořilova, úředník spořitelny, ale hlavně amatérský jeskyňář a badatel, vášnivý cestovatel, kreslíř a publicista vychovával v Kroužku mladých jeskyňářů při Krasové sekci Společnosti Národního muzea kluky tak, jak to sám v Junáku poznal. Pilně jsme tehdy pomáhali jeskyňářským bardům při průzkumech nejen v Koněprusích, ale postupně poznávali i další jeskyně, až po ty největší na Slovensku.

Jaroslav Hromas

Záhy, už jako student geologické průmyslovky, jsem se stal platným členem party dospělých badatelů, kopal, mapoval, dokumentoval... V té době aktivity Krasové sekce řídil geolog František Skřivánek, zvaný Ferry. Dokončoval práce v Koněpruských jeskyních před jejich zpřístupněním veřejnosti, řídil průzkum Bozkovských jeskyní, na jejichž objevu měl sám významný podíl, a organizoval také první průkopnické expedice do hlubokých propastí Slovenského krasu. To byla pro mne velká příležitost a škola.

Vedle speleologických průzkumů řady lokalit, účasti na zahraničních expedicích s docela významnými objevy, zakládání České speleologické společnosti, zavedení jednotné evidence jeskyní ČR a jejich souhrnné prezentace v první přehledné mapě i objemném kompendiu jsi většinu práce věnoval hlavně zpřístupněním jeskyním. Jak se sám ohlížíš právě za touto

kapitolou svého „jeskynního života“, za kterou jsi obdržel i medaili Georgia Agricoly?

Ty mne nutíš vzpomínat, a to se dnes moc nenoší. Samozřejmě že se ohlížím. A srovnávám. Zda to, co jsme udělali tehdy, by se podařilo dnes, zda bych na to dnes našel dostatečně zapálené spolupracovníky, kamarády, a jsem občas i trochu skeptický. Doba, lidé, vztahy a formy spolupráce se hodně změnily.

S praxí technika, který dokončoval zpřístupňování Koněpruských jeskyní a přitom se krátce věnoval i obnově Okresního muzea v Berouně, dnes krásného Muzea Českého krasu, jsem v roce 1967 nastoupil do Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody, kam mne přetáhl Ferry Skřivánek, a do „referátu“ jsem dostal jeskyně. V té době náležela ochrana přírody, tedy i jeskyně, spolu s památkovou péčí ministerstvu kultury a ústav byl jeho ústředním odborným a metodickým pracovištěm. Při Krajských národních výborech obdobně působila krajská střediska. Jeskyně podle tehdy platného zákona o ochraně přírody požívala docela chatrnou ochranu. Veřejnosti zpřístupněné jeskyně spravovaly Okresní, příp. Krajské národní výbory. Zastaralý způsob jejich často až bezohledného zpřístupnění, nedostatečná údržba a provoz byly většinou podřízeny bezbřehé návštěvnosti s minimálními ohledy na ochranu. To vše se na jejich stavu značně podepisovalo a správy jeskyní se stále více dostávaly do konfliktu s ochranou přírody. Situaci ještě vyhrotil nově uzákoněný dozor státní báňské správy. V naprosto odlišných podmínkách přírodního podzemí začali báňští inspektoři uplatňovat přísné bezpečnostní předpisy určené důlním provozům.

Ve snaze zasáhnout do tohoto nepříznivého vývoje se nám podařilo zavést pravidelné porady všech správ jeskyní na centrální úrovni (bez ohledu na roztržitost jejich zřizovatelů) a postupně jejich prostřednictvím sjednocovat přístupy k řešení společných problémů. Vstřícnou spoluprací s Českým báňským úřadem jsme se vypořádali s požadavky ohrožujícími jeskyně

a prosadili pro ně bezpečnostní pravidla odlišná od důlních provozů. Dnes jsou pro nás protokoly z báňských prověrek důležitými doklady o bezpečnosti naší práce a hlavně jeskyní. S cílem zlepšit nakládání s jeskyněmi jsme z pověření ministerstva kultury dva roky věnovali zevrubné prověrce všech zpřístupněných jeskyní zaměřené na jejich dochovaný stav, provoz, ochranu i prezentaci, s konkrétními závěry, a hlavně s úkoly k nápravě. Do prověrky a zejména do projednávání jejích závěrů jsme zapojili všechny provozovatele jeskyní i jejich zodpovědné zřizovatele, což mělo poměrně pozitivní ohlas.

Několikaletou velmi užitečnou spoluprací všech správ jeskyní jsme společně, bez ohledu na názory jejich zřizovatelů docházeli k závěru, že je žádoucí po slovenském vzoru prosadit i u nás vytvoření jednotné správy jeskyní, nebo alespoň zřídit účinný koordinační orgán, který by legalizoval již dosaženou úroveň spolupráce.

A právě do této situace přišel samet a vznik Ministerstva životního prostředí. Následná reorganizace Okresních a Krajských národních výborů vystavila jeskyně nebezpečí privatizace. S velkým úsilím všech správ jeskyní jsme vstoupili do řešení situace. V roce 1991 se nám ještě nepodařilo vytvořit v novém rezortu samostatnou správu, ale jako ucelený autonomní úsek integrovat jeskyně do nově založeného Českého ústavu ochrany přírody (později AOPK ČR). Ještě tři pokusy o privatizaci jeskyně přečkaly, než v roce 2006 ministr Libor Ambrozek podepsal zřízení příspěvkové organizace Správa jeskyní ČR. Také doplňky zákona o ochraně přírody a krajiny výrazně posílily výjimečné postavení jeskyní.

Ale to jsem předběhl. Začleněním správ jeskyní do ochrany přírody v roce 1991 se ze dne na den jejich dosavadní exploatátor stal jejich ochráncem, což po nějakou dobu vytvářelo problémy, patrné zejména v Moravském krasu. Provozy jeskyní bylo nezbytné co nejrychleji přizpůsobit a v mnohém i docela tvrdě podřídit jejich ochraně. Naštěstí k praktické péči o jeskyně jsme mohli ihned využít výsledky už zmíněné prověrky z osmdesátých let. Staly se podkladem pro náš nový strategický dokument Program očisty jeskyní, kterým jsme se k ochraně jeskyní jednoznačně zavázali. Podle něj, časově omezeného jen finančními možnostmi, jsme začali postupně revitalizovat všechny zpřístupněné jeskyně. Mezi sezónami jsme z jeskyní vyklízeli odpady ze starých

zpřístupňovacích prací a úprav, odstraňovali konstrukce, letité nánosy na stěnách prostor i krápníkových útvech. Vlastní metodou jsme začali s likvidací nežádoucích lampenflory a plísní. Mimořádným úspěchem bylo zastavení destrukce vzácného útvaru jemných krystalových agregátů aragonitu na útvaru Opony ve Zbrašovských aragonitových jeskyních. Metodu také vyvinuli naši pracovníci.

Velké a opravdu viditelné revitalizační zásahy se nám dařily zejména při komplexních rekonstrukcích zpřístupněných částí jeskyní. I s pomocí těžké techniky jsme z jeskyní vytěžili tuny materiálu ze zakládek a zásypů zanechaných našimi předchůdci, i množství starého technického zařízení. Znovu jsme přitom odkrývali dávno zapomenuté prostory. Postupně jsme vybourali nadbytečné betonové plochy, schodiště a konstrukce. Ty nové jsme přizpůsobovali podmínkám jeskyní a šetrnějšímu provozu. Přitom samozřejmě dáváme přednost ekologicky vhodnějším materiálům, nerez, plastům. Osvětlení minimalizujeme dělenými okruhy, vybrané útvary chráníme elektronicky... V průběhu uplynulých let jsme tak zbavili jeskyně mnoha šrámů a vrátili jim hodně z jejich původní krásy.

U všech jeskyní jsme v průběhu let vybudovali, nebo alespoň zrekonstruovali všechny provozní budovy a areály. Tím posledním je areál Koněpruských jeskyní, navíc povýšený do role Domu přírody Českého krasu. Myslím, že to vše je docela slušný odrazový můstek pro naše pokračovatele.

Být jeskynářem touží mnoho mladých lidí, ale ne každý se jím stane. Jak jeskynářinu vidíš Ty? Je to podle Tebe víc dobrodružství, životní styl nebo filozofie?

Myslím, že jsi právě definoval vývoj jeskynářů. Vlezeš do jeskyně a propadneš dobrodružství, jenž opakovaně se Ti stane životním stylem se svojí filozofií. Je to přednost tak rozkošatělého oboru, jakým speleologie bezesporu je. Kde najdeš propojení tolika disciplín, laických i vědeckých, amatérských i profesionálních. Je to sport i nástroj vážné vědy podmíněný kolegiální soudržností. Ostatně, živoucím příkladem úvodní definice jsi Ty také.

Jeskyní je nepřeberné množství a mnoho typů. Můžeš z toho množství vybrat ty, které jsou Tvoji srdeční záležitostí?

Pro mne byla a je srdeční záležitostí vždy ta jeskyně, které se zrovna pracově věnuji. Ať už se

jedná o průzkum, dokumentaci, mapování, nebo úřední boj o její záchranu před těžbou. Na žádnou nelze zapomenout, ale... Na prvním místě mám Koněpruské jeskyně, mé dětství, školu, první přátele i lásku, první zaměstnání i první pořádné objevy. Studentské roky jsem hodně věnoval spolupráci na objevech, mapování a později i zpřístupňování Bozkovských jeskyní a prázdninovým expedicím do jeskyní a propastí Slovenského krasu. Mým pořádným srdečním zářezem byly dvě expedice s objevy České jeskyně v systému rumunské jeskyně Šesuri, kde jsme v podzemí při povodni přežili svou smrt. Už ve školní učebnici geologie ložisek mě také zaujal náskres propasti Fersmana v daleké Kirgizii, vyplněné radioaktivní rudou ťujamunitem. A světe div se, v dospělosti jsem měl štěstí ji zmapovat, stejně jako jeskyně okolo Bajkalu. Jako odchovanec památek jsem nechal kus života také v historickém podzemí Strahovského a Břevnovského kláštera i v hlubokých hradních studních na Karlštejně, ve Zvířeticích, v Českém Krumlově a na Kokoříně. To jsou příklady mých srdečních záležitostí. A pokud chci srdíčko se vší pohodlností potěšit dnes, jedu do Javoříčských jeskyní. Ostatně, není to tak dávno, co jsem si s vnoučaty a starými kamarády zalezl až do Olomouckého domu.

Při otevření Domu přírody Českého krasu jsi řekl, že své cíle v oboru jsi tím naplnil. Necítíš se tedy tak trochu „zasintrovaný“? Věřím, že při své vitalitě máš určitě ještě něco, čeho bys chtěl dosáhnout či čeho se dočkat. Co to je?

Celý život sleduji takový kus elektrického kabelu mezi krápníky Varhan v Koněprusích. Je tam asi šedesát let a je to takové moje zrcadlo. Dnes už nikdo nepozná, že to není krápník. Tak je to asi i se mnou. Dál chci držet palce našim nástupcům, aby výsledky našeho díla „nezvorali“. Přitom zpracovávám hromadu nashromádané dokumentace a mám rozepsanou knihu. Uvidím, co stihnu. Také mi drž palce.

A nakonec – můžeš čtenářům sdělit své životní krédo či poselství?

Na tuto povinnou závěrečnou otázku se zpravidla těžko hledá odpověď. Vezmu-li to z nadhledu, tak si vlastně celý život parafrázuji známý výrok moudrého. Když už jsem na světě, tak ať jsem užitečný, ale musí mě to bavit a dělat radost i mně samotnému. V mém věku lidé končí se zaměstnáním a baví se svým koníčkem. Já jsem se nepřestal bavit svým celoživotním koníčkem.

Díky za rozhovor.

